

עבודה זרה דף כ"ז

ישראל מל גוי ואין גוי מל תנו רבנן, ישראל מל את העובד כוכבים לשום גר, אבל לא כדי לרפאותו מתולעת שיש לו בערלתו¹⁸⁶. ועובד

כוכבים לא ימול ישראל, מפני שחשודין על שפיכות דמים, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, עובד כוכבים מל את ישראל בזמן שאחרים עומדין על גבו, אבל בינו לבינו לא. ורבי מאיר אומר, אפילו אחרים עומדים על גבו גם לא ימול, כיוון שיכול להטות את הסכין, ולעשות את הישראל כרות שפחה, ושוב אינו מוליד. שואלת הגמרא, וכי סבר רבי מאיר שעובד כוכבים לא ימול כלל את הישראל, והרי שנינו, עיר שאין בה רופא ישראל ויש בה רופא כותי ורופא עובד כוכבים שיודע למול, ימול עובד כוכבים שאין מילתו לשם עבודת כוכבים, שהרי אין דרכם למול את בניהם, ואל ימול כותי שמל לשם דמות יונה שמצאו בראש הר גריזים, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, ימול כותי ואל ימול עובד כוכבים, מפני שחשוד על שפיכות דמים. הרי שלרבי מאיר עובד כוכבים מל? אומרת הגמרא, שיש להפוך ולומר שרבי מאיר אומר, ימול כותי ולא עובד כוכבים, רבי יהודה אומר, עובד כוכבים ולא כותי. שואלת הגמרא, וכי סבר רבי יהודה שעובד כוכבים יכול למול, והרי רבי יהודה אומר, מנין למילה בעובד כוכבים, שהיא פסולה? שנאמר "וְאַתָּה אֶת בְּרִיתִי תִשְׁמֹר" אומרת הגמרא, שבאמת אין להפוך וכאן מדובר ברופא מומחה שלא יעשהו כרות שפכה, כדי שלא לפגום את שמו, שהרי כשבא רב דימי אמר בשם רבי יוחנן, אם היה מומחה לרבים מותר.

שיטת רבי יהודה הנשיא שואלת הגמרא, והאם רבי יהודה סובר שלכותי מותר, שמילת גוי פסולה והרי שנינו בברייתא, ישראל מל את הכותי וכותי לא ימול ישראל, מפני שמל לשם הר גריזים, דברי רבי יהודה. אמר לו רבי יוסי, וכי היכן מצינו מהתורה שצריך שהמילה תיעשה לשמה? אלא הכותי ימול עד שתצא נשמתו. הרי שרבי יהודה אוסר? אלא אומרת הגמרא, באמת יש להפוך את שיטותיהם כבתחילה, שלרבי יהודה כותי אסור ועובד כוכבים מותר כשאחרים עומדים על גביו. ומה שהוקשה מהבריייתא שאומר בה רבי יהודה שמילת עובד כוכבים פסולה מגזירת הכתוב, הבריייתא ההיא היא רבי יהודה הנשיא, ששנינו, רבי יהודה הנשיא אומר מנין למילה בעובד כוכבים שהיא פסולה? תלמוד לומר: "וְאַתָּה אֶת בְּרִיתִי תִשְׁמֹר".

המח' אם צריך מילה לשמה אמר רב חסדא, טעמו של רבי יהודה החולק עם רבי יוסי וסובר שצריך מילה לשמה ולכן סובר שמילת כותי

¹⁸⁶ דאסור לרפאותו בחנם, דהא אמרן 'לא מעלין ולא מורידין'. רש"י וכ' התוס' שלהתחכם ברפואות יכול להיות שמותר.

פסולה, מהכתוב בפסח: "לה' המול" מכאן שצריך מילה לשמה. אבל עובד כוכבים מילתו כשרה, לפי שמל על דעת הישראל. סובר שלא צריך לשמה שנאמר: "המול ימול" לרבות שגם שאינה לשמה כשרה. ומה שכתוב "לה' המול" הוא דורש זאת שהפסח צריך להיעשות לשמה. ורבי יהודה לא דורש מ"המול ימול", כיון שהוא סובר שדברה תורה כלשון בני אדם.

מביאה הגמרא שנחלקו, מנין שמילה בעובד כוכבים פסולה. דרו בר פפא משמו של רב אמר, נאמר: "ואתה את בריתי תשמור" ולא עובד כוכבים. ורבי יוחנן אמר, נאמר: "המול ימול" וכאילו קוראים 'המל ימול' כלומר מי שהוא מהול ימול אחרים. ומביאה הגמרא שהיוצא ממחלוקתם להלכה, האם כשרים למול ערבי או גבנוני שהם עצמם מהולים. לרבי יוחנן כשרים כיון שהם עצמם מהולים ולרב פסולים.

המח' אם אשה כשרה שואלת הגמרא ממה ששנינו, מי שנדר ואסר על עצמו כהקדש בלשון 'קונם שאני נהנה מן הערלים', מותר בערלי ישראל ואסור במולי האומות. הרי שלגוי שמל אין לו שם של מהול, ואף לרבי יוחנן אין ערבי או גבנוני כשרים? אלא היוצא להלכה ממחלוקתם, האם כשר במילה מי שלא מלו אותו מחמת שאחיו מתו לאחר שנימולו. לרבי יוחנן פסול כיון שאינו מהול, ולרב כשר. שואלת הגמרא והרי שנינו, האוסר על עצמו בלשון 'קונם שאני נהנה ממולים' אסור בערלי ישראל ומותר במולי האומות. הרי שאף על גב שאינו מהול נחשב כמהול, ולכל כשר למול אחרים? אלא נחלקו באשה. שלרב פסולה שהיא עצמה אינה במילה. ולרבי יוחנן כשרה שנחשב כאילו היא מהולה.

שואלת הגמרא, האם יש מי שסובר שאשה לא כשרה למול, והרי ציפורה אשת משה מלה את בנה? עונה הגמרא, שהיא לא מלה אלא מינתה שליח, וכאילו קוראים "ותקח ציפורה צור". וכן בהמשך כאילו קוראים "ותכרת" שאמרה לאחר וכרת. או שנאמר שהיא התחילה, ובא משה וגמר.

משנה

מותר להתרפאות מגוי ריפוי ממון, אבל לא ריפוי נפשות.

אין מסתפרים אצל גוי בכל מקום, אפילו בשבילי רשות הרבים שעוברין שם תדיר, שמא יחתוך צוארו בתער, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, ברשות הרבים מותר, אבל לא בינו לבינו.

גמרא

אין מתרפאים מגוי אפילו מבררת הגמרא מה כוונת המשנה 'ריפוי ממון' ו'ריפוי נפשות'. אם 'ריפוי ממון' כשנוטל שכר ולכן אין חשש שיהרגנו, ו'ריפוי נפשות' שאסרו כשמרפא בחנם, היה ראוי להיות כתוב

‘מתרפאין מהן בשכר אבל לא בחנם?’ ואם נפרש ‘ריפוי ממון’ דבר שאין בו סכנה שיכול להתרפא על ידי הוצאת ממון, ו‘ריפוי נפשות’ דבר שיש בו סכנה שמאבד נפשו, והרי אמר רב יהודה, אפילו ריפוי החתך של הקזת דם שבא רק לשכך את הכאב לא מתרפאים מהגוי, שאסור למסור גופו ביד עובד כוכבים? אלא שהתירו ‘ריפוי ממון’ שמרפא בהמתו, ואסרו ‘ריפוי נפשות’ בגופו ואפילו אין סכנה בדבר. וזה כפי שאמר רב יהודה.

אמר רב חסדא אמר מר עוקבא, אבל אם אמר לו הגוי ‘סם פלוני יפה לו’, ‘סם פלוני רע לו’ מותר¹⁸⁷, כיון שהגוי סובר שהישראל ישאל אחרים אם הגוי אמר נכון, ולכן הגוי לא רוצה להרע את נפשו.

לא חוששים לחיי שעה אמר רבא אמר רבי יוחנן, ויש אומרים שאמר רב חסדא אמר רבי יוחנן, חולה שאם לא יניחו לגוי לרפאותו יש ספק יחיה או ספק ימות, אין מתרפאין מהן שעובד כוכבים ודאי יהרגהו, ומוטב שיניח אולי יחיה. אולם אם החולה ודאי ימות, מתרפאין מהן שמילא החולה ימות. שואלת הגמרא, והרי אם הגוי יהרגנו על ידי הרפואה, אולי היה חי יום או יומים וכך קיצר את חייו? עונה הגמרא, שאין חוששים לחיי שעה. ומצינו כן ממה שבארבעת המצורעים שהיו מחוץ לעיר, אמרו: “אם אמרנו נבוא העיר והרעב בעיר ומתנו שם וכו’” ומכך שלא חששו שיהרגום וימותו קודם זמנם, רואים שלא חוששים לחיי שעה.

המעשה בדמא אחיו של רבי שואלת הגמרא, והרי מצינו בברייתא שחוששים אף ישמעאל שלא נתנו למין לחיי שעה, ששנינו, לא ישא אדם עם המינין, ואין מתרפאין מהן אפילו לחיי שעה. מעשה בבן דמא בן אחותו של רבי ישמעאל שהכישו נחש, ובא לרפאותו יעקב איש כפר סכניא שהיה מין¹⁸⁸, ולא הניחו רבי ישמעאל. אמר לו: ‘רבי ישמעאל אחי! הנח לו וארפא ממנו, ואני אביא מקרא מן התורה שהוא מותר’, ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו ומת. קרא עליו רבי ישמעאל: ‘אשריך בן דמא, שגופך טהור ויצתה נשמתך בטהרה’¹⁸⁹, ולא עברת על דברי חביריך, שהיו אומרים העובר על דברי חכמים נאמר “ופורץ גדר ישכנו נחש”? עונה הגמרא, שונה הדין במין שבא לרפא שאין מניחים אפילו לחיי שעה, שמא ימשך אחריהם.

שואלת הגמרא, מדוע אמר שניצל ממה שאמרו “ופורץ גדר ישכנו נחש” הרי הוא עצמו נפטר מהכשת נחש? עונה הגמרא, שאילו ננכש על שעבר על דברי חבריו לא היה מתרפא. ואם היה מתרפא ועובר על דברי חכמים, היה ננכש מנחש שאין

¹⁸⁷ עמוד ב’.

¹⁸⁸ כדלעיל י”:

¹⁸⁹ שסיים ואמר את המילה ‘מותר’. רש”י.

לו רפואה. והמקרא שדמא רצה להביא כראיה שמותר, מהכתוב "וחי בהם" ולא שימות בהם.

ורבי ישמעאל לא סבר כמוהו, שהתירו רק בצינעא, אבל בפרהסיא יש חילול השם, שלמידים ממנו לחלל בקדושת השם. ששנינו, היה רבי ישמעאל אומר, מניין שאם אומרים לו לאדם 'עבוד עבודת כוכבים ואל תהרג' שיעבוד ואל יהרג? תלמוד לומר: "וחי בהם" ולא שימות בהם. יכול אפילו בפרהסיא? תלמוד לומר: "ולא תחללו את שם קדשי".

